

**รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิง
ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0***
**THE BASIC EDUCATION MODEL FOR FEMALE PRIEST OF BUDDHIST
IN THAILAND CONSISTANT WITH EDUCATION 4.0**

จุติภา ทรรพสุทธิ์

Jutipa Tutpasut

เด่น ชะเนติยง

Den Chanetiyoung

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: dhamanurak@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 และ 2) เพื่อประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างการวิจัยคือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีวิพากษ์ประเด็นปัญหา โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญ 1 คนก่อนแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญอีกท่านละ 3 ชื่อ จนได้ผู้เชี่ยวชาญครบตามต้องการ โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้ เทคนิคเดลฟาย สนทนากลุ่ม และประเมินความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน, ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับองค์ประกอบรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้ อันดับ 1 ระบบการศึกษา อันดับ 2 การเรียนการสอน อันดับ 3 การพัฒนา อันดับ 4 การประเมินผล อันดับ 5 หลักสูตร และอันดับ 6 การบริหารจัดการ และ 2) ผลการประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย ดังนี้ ด้านหลักสูตร เห็นด้วยทุกข้อ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล เห็นด้วยจำนวน 4 ข้อ ด้านระบบการศึกษา และด้านการพัฒนา เห็นด้วยจำนวน 2 ข้อ ส่วนความสอดคล้อง ดังนี้ ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนา สอดคล้องกันทุกข้อ และสอดคล้องกันจำนวน

* Received 11 August 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

4 ข้อ คือ ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล และด้านที่มีรายชื่อไม่สอดคล้องกัน

1 ข้อ คือ ด้านระบบการศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การศึกษาขั้นพื้นฐาน, นักบวชหญิง, การศึกษา 4.0

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the components of the basic education model for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0 and 2) to assess the basic educational model for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0. Method research was using Delphi technique. The sample were experts group of 21 people. Selecting a group of experts uses a method to describe the problem. By selecting 1 expert first, then having an expert identify a list of 3 more experts each until the specialist is required. The research methods were as follows: Delphi technique, group discussion and evaluation of opinions of relevant parties. Data analysis was performed using percentage, mean, standard deviation, median and quartile range. The results of the research founded that 1) Expert group Agree with the basic educational model components for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0. Overall, the main components were as follows: 1.1) education system, 1.2) teaching, 1.3) development, 1.4) evaluation, 1.5) curriculum and 6. management and 2) Results of the evaluation of the basic education model for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0. The experts agreed as follows: The curriculum agreed on all points. Teaching and evaluation agreed with 4 items, education system and development agreed 2 items. The curriculum, management and development consistent with all of the above and corresponding to 4 items, teaching and evaluation and the side with inconsistent 1 item was the education system.

Keywords: Model, The Basic Education, Female Priest, Education 4.0

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น จำเป็นต้องอาศัยกำลังคน การศึกษานอกจากจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนได้แล้ว สิ่งนี้ยังสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้อีกด้วย เพราะหากประเทศไหนมีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ประเทศนั้นมีต้นทุนที่เป็น

ทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการร่วมกันสร้างประเทศให้ก้าวไกล นั้นรวมถึงหน่วยย่อยอย่างองค์กรด้วย ที่หากคัดสรรทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานก็ย่อมส่งผลให้องค์กรพัฒนาได้อย่างก้าวไกลเช่นกัน ขณะเดียวกันองค์กรก็ควรไม่หยุดที่จะพัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรด้วย เพราะการศึกษานั้นไม่มีวันจบ ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ไปตลอดได้ และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน (ธาดา รัชกิจ, 2562)

จากข้อเท็จจริงในประเทศไทยยังคงเป็นศูนย์กลางของความเจริญทุกด้าน ทั้งการบริโภคนิยม ทั้งระบบการศึกษา มีที่ท้านับวันจะเติบโตและขยายใหญ่ขึ้นตามลำดับในทุกพื้นที่ หล่อหลอมและเร่งการเกิดเด็กไทยยุคใหม่จำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อคุณลักษณะเด็กไทย และเด็กไทยในปัจจุบันซึ่งหมกมุ่นอยู่ในโลกออนไลน์ และนอกจากเกมออนไลน์ต่าง ๆ ในโลกของสังคมโซเชียล ยังมีการแชตและเครือข่ายสังคมฮอตฮิตอย่าง Facebook ยังเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเด็กหายของสังคมไทยด้วย จากข้อมูลดังกล่าวระบุว่า ยอดเด็กหายเพราะการติดแชตทั้งทางอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ในปี 2558 มีทั้งสิ้น 37 ราย สูงสุดเป็นประวัติการณ์ คิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ราว 3 เท่าตัว เป็นเด็กหญิง 36 ราย เป็นเด็กชายรายเดียว ทั้งหมดมีช่วงอายุระหว่าง 12 - 18 ปี ดังจะเห็นได้ว่าเด็กหญิงในช่วงของอายุ 12 - 18 ปีนั้น เป็นช่วงของเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นพื้นฐานทางการศึกษาทั้งสิ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558) อย่างไรก็ตามยังมีเด็กหญิงอีกส่วนหนึ่งที่ใกล้ชิดวัดอาจจะโดยพ่อแม่ ผู้ปกครองพาเข้าวัด ได้รู้จักพูดคุย ได้รู้จักการปฏิบัติธรรมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้เห็นตัวอย่างที่ดีงามได้มีโอกาสใกล้ชิดกับแม่ชีหรือนักบวชหญิง บางคนบางครอบครัวได้อาศัยกินอยู่หลับนอนใกล้วัดเพราะเหตุความยากจน จนซึมซับเอาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เห็นอยู่ในวัดจนกลายเป็นวิถีชีวิตของตนเอง เด็กทั้งหญิงและชายหลายคนที่ต้องเผชิญโลกด้วยตนเองได้หาทางออกให้กับตนเองด้วยการบวชชายกับบวชเป็นสามเณร หญิงกับบวชเป็นแม่ชี อยู่ในความดูแลของแม่ชีในวัด ในปัจจุบันนี้มีเด็กหญิงที่บวชเป็นแม่ชีน้อยและสามเณรมีจำนวนมากขึ้น ส่วนใหญ่ยังเป็นแม่ชีน้อยมากกว่าสามเณรที่มีศีลมากกว่า และอายุมากกว่า (พระมหาเต็ม โทบุรี, 2554) และจากการสำรวจแม่ชีในปีการศึกษา 2562 นั้น พบว่ามีแม่ชีน้อยในประเทศไทยอีกจำนวนมากที่ยังไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระและแม่ชีจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลแทน และนอกเหนือจากการสอนสั่งอบรมคุณธรรมจริยธรรมแล้วยังต้องสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ แม่ชีน้อยเหล่านี้ไม่สามารถไปเรียนตามระบบโรงเรียนของรัฐได้ เหตุเพราะมีช่องว่างระหว่างสถานภาพ และโรงเรียนมักจะจัดประเภทให้เด็กหญิงที่เป็นแม่ชีน้อยนี้เป็น “เด็กพิเศษ” ไม่สามารถเรียนปนกันกับเด็กทั่วไปได้ (สมาคมสถาบันแม่ชีไทย, 2562)

ในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนมีความแตกต่างและหลากหลาย ทั้งในมิติของเชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อวัฒนธรรม (Booker & Mitchell, 2011) ความต้องการในการศึกษาต่อการประกอบสัมมาอาชีพ และมุมมองในการเป็นปัจเจกชนที่มีอิสระจากการควบคุมของผู้มีอำนาจ

การจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างหลากหลาย และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากขึ้นดังกล่าวได้ การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) จึงเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถเข้ามามีส่วนพัฒนาผู้เรียนในหลากหลายกลุ่มเหล่านี้ได้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระบุว่า การศึกษาทางเลือก หมายถึง แนวคิดการจัดการศึกษาในเชิงอุดมคติที่แสดงถึงคุณลักษณะของรูปแบบการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาแบบเดิม มักจะถือว่าเป็นโรงเรียนอิสระ (Free School) หรือเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไม่มีสถาบันการศึกษา (Non - Institutional) และยึดชุมชนเป็นหลัก (Community - Based Learning) ลดบทบาทของการจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียน และหากเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียน ก็จะเป็นการจัดการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressive Education) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ดังนั้นการศึกษาทางเลือกจึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำหรับนักการศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ตามความต้องการที่แท้จริง และนักบวชหญิงเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ประสบปัญหาเรื่องการศึกษา การจัดการเรียนการสอนตามระบบของการศึกษาระดับพื้นฐานในแต่ละสาระวิชาหรือในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วิชาลูกเสือ กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในระบบ เป็นกิจกรรมที่ขัดต่อการเป็นนักบวช ดังนั้น พระและแม่ชีที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้ามาบวชเป็นแม่ชีน้อย จึงต้องคิดหาระบบหรือวิธีการที่จะบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับแม่ชีน้อยหรือนักบวชหญิงได้อย่างไรให้เป็นพื้นฐานของนักบวชสตรีต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ผิดพระวินัยในพระพุทธศาสนา และเวลาเดียวกันก็ต้องให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาในยุคของไทยแลนด์ 4.0 ด้วย ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้คือ รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง แสวงหาความรู้ รู้เท่าทันสารสนเทศใน การสร้างความรู้ด้วยตนเอง คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้เป็นผู้ประกอบการ และผู้ผลิต มุ่งความเป็นเลิศอดทน ทำงานหนัก ทำงานได้เป็นทีม รับผิดชอบต่อส่วนรวม คำนึงถึงสังคม มีคุณธรรม และในเวลาเดียวกันต้องยึดมั่นในสันติ 8 (สุเมธ หงส์นาค, 2560)

ดังนั้น สามเณรีหรือชีน้อย ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเรียนภาคบังคับหรือการศึกษาภาคพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาสามัญควบคู่ไปด้วยกับการศึกษาพระธรรมวินัย ปัญหาของนักบวชหญิงจึงเกิดขึ้น ไม่มีสถานศึกษารองรับ ไม่สามารถไปเรียนในโรงเรียนได้ และไม่สามารถไปเรียนในโรงเรียนปริยัติ แผนกสามัญได้เช่นกัน จึงเกิดคำถามว่านักบวชสตรี เช่น สามเณรีหรือชีน้อย จะศึกษาเล่าเรียนได้อย่างไร แม้ในระดับอุดมศึกษาก็เช่นกัน (ภิกษุณีธรรมนันทา, 2553) ในหนังสือบัดนาว ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2553 ภิกษุณีธัมมมันทา เขียนไว้ว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งในกรุงเทพฯ ทั้งมหาจุฬาราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เดิมนั้นจัดการให้การศึกษาแก่พระเณรในธรรมยุติกนิกายและมหานิกายเท่านั้น แม้ว่าปัจจัยที่สนับสนุนเป็นงบประมาณจากรัฐบาลที่ได้มาจากภาษีอากรของราษฎรทั้งหญิงและ

ชาย แต่การศึกษาพุทธศาสนาที่จัดให้ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้ จำกัดเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ (ภิกษุ ฌีธรรมณันทา, 2553) นอกจากนี้ในวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัย Minnesota ในปี ค.ศ.2010 Kaoru Adachi เขียนว่า การขาดโอกาสในการศึกษาเป็นเรื่องตามแบบฉบับอีกเรื่องหนึ่งที่แม่ชีมีความกังวล ขณะที่รัฐบาลสนับสนุนพระภิกษุในการศึกษาระดับอุดมศึกษาผ่านมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง แต่นั่นยังไม่ใช่ว่าเรื่องสำคัญมากเท่ากับการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรีของพระพุทธศาสนา ซึ่งในปัจจุบันมีโรงเรียนในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวคือ โรงเรียนธรรมจารินี อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีที่เปิดรับสามเณรีหรือชี้น้อยเข้าไปเรียนในโรงเรียนและเป็นโรงเรียนในระบบ แต่ก็ยังเป็นโรงเรียนที่เปิดรับร่วมกับนักเรียนปกติทั่วไป สัดส่วนของนักเรียนที่เป็นสามเณรีหรือชี้น้อยอยู่ที่ 20% ของนักเรียนปกติ เมื่อนักเรียนที่เป็นสามเณรีหรือชี้น้อยมีจำนวนน้อยกว่าการปกครองก็จะเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป เพราะเป็นนักเรียนทั่วไปมีเปอร์เซ็นต์มากกว่า ทำให้นักเรียนที่เป็นสามเณรีหรือชี้น้อยจึงศึกษาเฉพาะไปเป็นนักเรียนปกติเป็นจำนวนมาก จึงทำให้จำนวนพุทธศาสนทายาทน้อยลง (Adachi, K., 2010)

จากความสำคัญทางการศึกษาของสามเณรีหรือชี้น้อยดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงระบบการบริหารการศึกษาส่วนอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาที่ไม่จำเป็นต้องเป็นการศึกษาในโรงเรียนในระบบ และสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา 4.0 ทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาในเรื่องของการศึกษานอกระบบสำหรับนักบวชสตรีเรื่อง “รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0
2. เพื่อประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 มีกระบวนการดำเนินการดังนี้

รอบที่ 1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยพร้อมกับการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เพื่อ

ทราบความเหมาะสมขององค์ประกอบการวิจัย นำคำตอบมาวิเคราะห์เพื่อลำดับความสำคัญด้วยค่าสถิติร้อยละ

รอบที่ 2 นำคำสัมภาษณ์หรือคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale Questionnaire) แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่าสอดคล้องกันหรือไม่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์

รอบที่ 3 นำผลการวิเคราะห์ของรอบที่ 2 (ค่า Mdn. และค่า IR.) พร้อมกับแบบสอบถามเดิมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบอีกเพื่อยืนยัน หากเปลี่ยนใจให้ชี้แจงเหตุผลเพื่อส่งกลับมาแล้วสรุปมาเป็นความสอดคล้องของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

2. การประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายโดยพิจารณาประเด็นที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. ขนาดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 21 คน เนื่องจากจะทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

2. วิธีเลือกผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีวิพากษ์ประเด็นปัญหา (Critical incident technique) กล่าวคือ เลือกผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเชี่ยวชาญจริง ๆ มา 1 คน แล้วขอร้องให้ผู้เชี่ยวชาญนั้นระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีกท่านละ 3 ชื่อ ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ผู้เชี่ยวชาญมากพอ จึงนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นมานับความถี่ที่ซ้ำ ๆ กันเรียงลำดับที่ซ้ำกันจากมากไปหาน้อยจนได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตามที่ต้องการจนครบ 21 คน

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประมาณค่า

2. สร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า แล้วนำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาก่อนที่จะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน หลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ได้เท่ากับ 1.0

3. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่ต่ำกว่า 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างวิจัย

3.1 หาค่าจำแนก (Discrimination) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้ t - test เพื่อพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า t มากกว่า 1.761 ขึ้นไป (Ferguson, G. A., 1981) ได้เท่ากับ 1.870

3.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยรวมทั้งหมด โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1960) โดยมีเกณฑ์การตัดสินใจว่า ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าใกล้เคียง 0.80 ขึ้นไป จะไม่แก้ไขแบบสอบถาม ถ้ามีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าใกล้เคียง 0.80 ได้เท่ากับ .921

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ครั้งที่ 1 เป็นแบบสอบถามในลักษณะคำถามเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างกว้างขวางในทุกประเด็น การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 นี้อาจใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ พูดคุยสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายการตั้งคำถามเปิดนำแทนการส่งคำถามไปให้ก็ได้ ซึ่งจะช่วยให้ได้ความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ

ครั้งที่ 2 ใช้แบบสอบถามฉบับใหม่ที่ได้จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบคำถามเปิดในครั้งที่ 1 มาสร้างเป็นคำถามปิด ซึ่งจะสร้างเป็นคำถามแบบประเมินค่า แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ

ครั้งที่ 3 ก่อนส่งให้ตอบครั้งที่ 3 จะต้องนำคำถามครั้งที่ 2 มาวิเคราะห์หาคำมัธยฐานและพิสัยควอร์ไทล์ของคำถามแต่ละข้อแล้วใช้ข้อคำถามเดิมนั้นสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่

ครั้งที่ 4 นำคำตอบที่ได้ในครั้งที่ 3 มาวิเคราะห์หาคำมัธยฐานและพิสัยควอร์ไทล์ใหม่และจัดพิมพ์ค่าใหม่เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอร์ไทล์ (Inter Quartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า สรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมมีองค์ประกอบหลักดังนี้ อันดับ 1 ระบบการศึกษา อันดับ 2 การเรียนการสอน อันดับ 3 การพัฒนา อันดับ 4 การประเมินผล อันดับ 5 หลักสูตร และอันดับ 6 การบริหารจัดการ และแยกเป็นแต่ละด้านเป็นดังนี้

1.1 ด้านระบบการศึกษา ควรมีองค์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 การศึกษาทางเลือกระบบโฮมสคูลในสำนัก/วัด โดยมีเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักเป็นผู้จัดการเรียนการสอน

อันดับ 2 การศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐ อันดับ 3 การศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา อันดับ 4 การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชน และอันดับ 5 การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

1.2 ด้านการเรียนการสอน ควรมียอดประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 เรียนร่วมกัน ระหว่างเด็กเก่งและเด็กอ่อน อันดับ 2 เน้นอภิปรายเสนอความคิดเห็น อันดับ 3 ให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง อันดับ 4 เรียนด้วยการกระทำ และอันดับ 5 ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสอน

1.3 ด้านการพัฒนา ควรมียอดประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 พัฒนาในเรื่อง ทักษะการคิดริเริ่ม อันดับ 2 พัฒนาในเรื่องทักษะมนุษยสัมพันธ์ อันดับ 3 พัฒนาในเรื่องทักษะ การใช้ภาษา อันดับ 4 พัฒนาในเรื่องการประดิษฐ์นวัตกรรม และอันดับ 5 พัฒนาในเรื่อง ความรู้ทางเทคโนโลยี

1.4 ด้านการประเมินผล ควรมียอดประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 ควรประเมิน ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา อันดับ 2 ควรประเมินในเรื่องทักษะการใช้ภาษา อันดับ 3 ควรประเมินในเรื่องการใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ อันดับ 4 ควรประเมินในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และอันดับ 5 ควรประเมินในเรื่องการใช้เทคโนโลยี

1.5 ด้านหลักสูตร ควรมียอดประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 เน้นเรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต อันดับ 2 เน้นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน อันดับ 3 เน้นเนื้อหาสาระที่เป็นรูปธรรม มากกว่านามธรรม อันดับ 4 เน้นการฝึกทดลองปฏิบัติ และอันดับ 5 เน้นเรื่องความสนใจของผู้เรียน

1.6 ด้านบริหารจัดการ ควรมียอดประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 จัดครูเข้าสอน ตามที่เขาเรียนมา อันดับ 2 ส่งครูเข้าอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม อันดับ 3 จัดครูเข้าสอน ตามที่เขา มีประสบการณ์ อันดับ 4 จัดครูเข้าสอนตามที่เขาถนัด และอันดับ 5 จัดครูเข้าสอน ตามที่เขาถนัด

2. ผลการประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของ พระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านระบบการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนา และพบว่าด้านที่มีรายข้อ ไม่สอดคล้องกันคือ ด้านระบบการศึกษา ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล โดยมี รายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านระบบการศึกษา พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 2 ข้อ คือ การศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา และการศึกษาทางเลือกระบบโฮมสคูลในสำนัก/วัด โดยมี เจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการเรียนการสอน และพบว่าข้อที่ไม่สอดคล้องกันคือ การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชน

2.2 ด้านหลักสูตร พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยทุกข้อและสอดคล้องกันทุกข้อ

2.3 ด้านการบริหารจัดการ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่เห็นด้วยคือ ส่งครูเข้าอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และสอดคล้องกันทุกข้อ

2.4 ด้านการเรียนการสอน พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่เห็นด้วยคือ เรียนร่วมกันระหว่างนักเรียนเรียนอ่อนกับนักเรียนเรียนเก่ง และสอดคล้องกัน จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่สอดคล้องกันคือ ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสอน

2.5 ด้านการประเมินผล พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่เห็นด้วยคือ ประเมินในการใช้เทคโนโลยี และสอดคล้องกัน จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่สอดคล้องกันคือ ควรประเมินในเรื่องทักษะการใช้ภาษา

2.6 ด้านการพัฒนา พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 2 ข้อ คือ พัฒนาในเรื่องทักษะมนุษยสัมพันธ์ และพัฒนาในเรื่องทักษะการคิดริเริ่ม และสอดคล้องกันทุกข้อ

ในส่วนการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมอภิปรายสนทนากลุ่มรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 พบว่า

ด้านระบบการศึกษา พบประเด็นปัญหาคือ ไม่มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรี ยังไม่มีการจัดสถานศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อนักบวชสตรีแม้ในวัดหรือในสำนัก นักบวชสตรีมีพระวินัยเป็นตัวกำหนดความประพฤติการใช้ชีวิตจึงแตกต่างจากฆราวาส สถานศึกษาไม่สะดวกในการจัดการศึกษา และนักบวชสตรีมีข้อจำกัดในความประพฤติ แต่ไม่มีข้อจำกัดในการเรียน ดังนั้น ควรจะเรียนได้ตามสิทธิของปัจเจกบุคคล และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ โรงเรียนปริยัติสามัญของวัดควรเปิดโอกาสให้นักบวชสตรีได้เข้าเรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดควรเปิดโอกาสให้นักบวชสตรีเท่าเทียมกับสามเณรหรือฆราวาส เพิ่มโรงเรียนที่เป็นการศึกษาทางเลือกหรือการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับนักบวชสตรีในระดับพื้นฐาน เพิ่มสำนักเรียนเป็นการศึกษาทางเลือกระดับพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรี ในวัดหรือในสำนักแม่ชีต่าง ๆ ให้ผู้ที่มีความรู้ด้านพระวินัยเป็นผู้จัดการการศึกษาให้แก่ักบวชสตรีเอง และถ้าเรียนในระบบไม่ได้ ก็เรียนในระบบการศึกษาทางเลือกหรือโฮมสคูล

ด้านหลักสูตร พบประเด็นปัญหาคือ การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี พัฒนาการทางความคิดล้าหลัง การจัดหลักสูตรอย่างไรให้สอดคล้อง 4.0 และเหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี และไม่ผิดพระวินัย รวมทั้งการสอนอย่างไรให้เด็กคิดเป็น มีทักษะทางด้านความคิด และการแก้ปัญหา และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ เพิ่มหลักการคิดด้านโยนิโสมนสิการเพื่อเป็นการฝึกการคิดอย่างมีเหตุมีผล ประกอบการเรียนรู้ มีการเรียนความรู้คุณธรรม หลักสูตรที่เป็นรูปธรรม และผู้เรียนสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรีและการฝึกทักษะการแก้ปัญหาสังคม ใกล้ตัวผู้เรียน และน่าสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรี หลักสูตรต้องทันสมัยและสามารถ

บูรณาการสอดคล้องกับหลักคุณธรรม ประเพณีและวัฒนธรรม ต้องทันสมัยและสามารถบูรณาการและไม่ผิดหลักพระวินัย

ด้านบริหารจัดการ พบประเด็นปัญหาคือ การเรียนการสอนให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างสมดุล ให้รู้จักการใช้ชีวิตจริงบูรณาการการเรียนการสอนให้เป็นชีวิตจริง การหาพื้นที่สำหรับการเรียนด้วยประสบการณ์ ผู้สอนขาดทักษะในการสอนในแต่ละวิชา และขาดความรู้ในด้าน และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ จัดครู พระสงฆ์ แม่ชี เข้าสอนวิธีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้กับวิถีชีวิตประจำวัน มีการจัดการเรียนพื้นที่จริงมากขึ้น เพิ่มสถานที่จัดการเรียนพื้นที่จริงมากขึ้น โดยบูรณาการการเรียนการสอนให้เป็นชีวิตจริง โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ รวมทั้งจัดครูเข้าสอนตามทีผู้เรียนสนใจ และครูถนัด และจัดครูเข้าอบรมวิธีการสอนแผน New normal ควบคู่กับการเข้าอบรมคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมต่าง ๆ เป็นไปตามนโยบายการศึกษา และปฏิรูปการสอนเพื่อไม่ให้ขัดต่อความเป็นนักบวช

ด้านการเรียนการสอน พบประเด็นปัญหาคือ เปลี่ยนระบบการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอนกับความไม่พร้อมของเครื่องมือ การเข้าใจในวิชาการ และประเพณี วัฒนธรรม และหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ระว่างการใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอนเพราะเทคโนโลยีเป็นดาบสองคม ไม่เข้าใจในการค้นคว้าจากสื่อปล่อยให้ใช้สื่อมากเกินไป ความรู้ความสามารถแต่ละคนไม่เท่ากัน ต้นทุนการศึกษา และต้นทุนทางสมองไม่เท่ากัน และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ ควรมีครูคอยแนะนำการใช้สื่อหรือการค้นคว้าให้ตรงประเด็น เพิ่มการเรียนการสอนหลักการใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณภาพ เพิ่มการค้นคว้าด้วยตนเองให้มากขึ้นกว่าการฟังบรรยายในชั้นเรียนและประเมินผลความเข้าใจทุกบทเรียน ให้เด็กเป็นศูนย์กลางและเลือกเรียนตามทีถนัดและให้คิดค้นเองจากสิ่งใกล้ตัวและลงมือทำด้วยตนเองโดยใช้สื่อและศึกษานวัตกรรมต่าง ๆ โดยมีครูเป็นที่เลี้ยง โดยอาศัยการพึ่งพาตนเองในด้านการเรียนรู้ เช่น การเรียนจากประสบการณ์จริง (Learning & Doing) และใช้รูปแบบนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอน และวัฒนธรรม ประเพณีและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

ด้านการประเมินผล พบประเด็นปัญหาคือ ส่วนใหญ่ประเมินทางด้านวิชาการโดยการวัดความรู้แต่ไม่วัดการแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต การใช้ทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาทั้งการวิเคราะห์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ วิเคราะห์/วิจารณ์ไม่เป็น/วิจัยไม่เป็น วัดพื้นฐานจากต้นทุนเดิมและการพัฒนาในทุกด้านทางวิชาการและการพัฒนาการด้านพฤติกรรม และความรู้ ความเข้าใจ ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนากับพฤติกรรม และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ เข้าใจในหลักโยนิโสมนสิการและการนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ เพิ่มแนวทางการคิดสร้างสรรค์และลงมือปฏิบัติจริง ทดลองหาคำตอบและนำเสนอผลงาน เพิ่มความใส่ใจในทักษะต่าง ๆ และสังเกตการณ์พัฒนาการเป็นรายบุคคล และสังเกตการพัฒนาการ ประเมินผลโดยสังเกตจากทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว้า และวัดจากความเข้าใจ

ในการใช้ชีวิตในสังคมด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและสังคม ควบคู่กับความรู้ด้านวิชาการ เท่าที่ต้นทุนเดิมพึงจะมี

ด้านการพัฒนา พบประเด็นปัญหา คือ พัฒนาการด้านความรู้แต่ไม่สามารถ พัฒนาการด้านประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ ๆ ขาดทักษะการพัฒนาการวิจัย เด็กไม่มีเวลาฝึกสติกับตนเอง จิตไม่สงบ สมาธิสั้น ขาดสติ คิดเร็ว ๆ แต่ไม่ได้ประโยชน์ พัฒนาทุกด้าน ไม่เท่าเทียมกัน และไม่สอดคล้องกับชีวิตจริงตามยุคสมัย และพัฒนาไม่ถูกเป้าหมาย การพัฒนาด้านเทคโนโลยี ผิดเป้าประสงค์ และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ เพิ่มงานด้านวิจัย และผลิตนวัตกรรม ให้มากขึ้น เพิ่มเวลาการฝึกจิตให้สงบ และบูรณาการการแก้ปัญหาด้วยสติ เพิ่มทักษะการใช้สติให้มากขึ้น เพิ่มทักษะการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย และศีลธรรมอันดีของชาวพุทธ สอดคล้องกับชีวิตจริง ให้ทันเหตุการณ์ และเพิ่มความรู้ในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของ พระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้ อันดับ 1 ระบบการศึกษา อันดับ 2 การเรียนการสอน อันดับ 3 การพัฒนา อันดับ 4 การประเมินผล อันดับ 5 หลักสูตร และอันดับ 6 การบริหารจัดการ โดยด้านระบบการศึกษา ควร มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 การศึกษาทางเลือกระบบโฮมสคูลในสำนัก/วัด โดยมีเจ้าอาวาส หรือเจ้าสำนักเป็นผู้จัดการเรียนการสอน อันดับ 2 การศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐ อันดับ 3 การศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา อันดับ 4 การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชน และอันดับ 5 การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับระบบ การศึกษา เนื่องจากไม่มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรี ยังไม่มีการจัดสถานศึกษา ระดับพื้นฐานเพื่อนักบวชสตรีแม่ในวัดหรือในสำนัก นักบวชสตรีมีพระวินัยเป็นตัวกำหนดความ ประพฤติการใช้ชีวิตจึงแตกต่างจากฆราวาส สถานศึกษาไม่สะดวกในการจัดการศึกษา และ นักบวชสตรีมีข้อจำกัดในความประพฤติ แต่ไม่มีข้อจำกัดในการเรียน ดังนั้น ควรจะเรียนได้ตาม สิทธิของปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ อินทสิงห์ ที่ได้นำเสนอ คุณลักษณะที่บอกถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือกในบริบทของประเทศไทย โดยกล่าวว่า สถานประกอบการ สถาบันศาสนา มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งกฎหมายได้รับ รองไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ในทุกระดับ โดยมีพัฒนาการ ประสบการณ์บทเรียน และผลงานมายาวนานไม่น้อยกว่า 37 ปี จุดเด่นที่สำคัญของการจัด การศึกษาทางเลือกคือ การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กที่เรียกว่า กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ตาม ประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางการปรับใช้หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งของระบบการศึกษาไทยที่จะเข้ามาช่วยเติมเต็มในการขับเคลื่อนการศึกษาไทยที่จะสร้างและพัฒนาคนในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ให้สำเร็จและเป็นจริงได้โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลังในการก้าวสู่โลกและประเทศไทย 4.0 และต่างเห็นว่าเด็กต้องพัฒนาตัวเองในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่แค่เรื่องวิชาการเท่านั้น ต้องรวมถึงเรื่องของทักษะชีวิต จริยธรรม การแก้ปัญหา (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Junvith, P. & Tunmuntong, S. ที่ศึกษาความแตกต่างของการศึกษาทางเลือกกับการศึกษากระแสหลัก ได้กล่าวถึงการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) ไว้ว่า เป็นระบบการจัดการศึกษาทางเลือกของสังคมที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจไปให้สถาบันสังคม ได้แก่ บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ สถาบันศาสนา มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ (Junvith, P. & Tunmuntong, S., 2012) และมีงานวิจัยเกี่ยวกับแม่ชีที่น่าสนใจคือ งานวิจัยของ สุขสันต์ จันทะโชโต ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห้ร่างพระราชบัญญัติคณะแม่ชีไทย: กรณีศึกษาการพัฒนาองค์การและการพัฒนาสถานภาพ แม่ชีไทยในมิติของพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยในการบริหารงานของสถาบันแม่ชีไทย ตาม พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทย มีปัจจัยร่วม 7 ปัจจัย ได้แก่ (ก) การวางแผน (ข) การจัดหน่วยงาน (ค) การบริหารงานบุคคล (ง) การประสานงาน (จ) การรายงานผลการปฏิบัติงานและ การประชาสัมพันธ์ และ (ช) การงบประมาณ และในมิติของแม่ชี ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามจุดมุ่งหมาย ในการร่าง พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การวางแผนงาน การบริหารบุคคล การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์ โดยที่ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ การวางแผนงาน การประสานงาน การรายงานผลการ ปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ มีผลในเชิงบวก และตัวแปรอิสระการบริหารงานบุคคล มีผลในเชิงลบ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะรูปแบบของร่าง พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทยในการที่จะพัฒนาความสามารถ ขององค์กรแม่ชี คือ (ก) ปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทยให้มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (ข) ปรับปรุงในส่วนของการควบคุมสำนักแม่ชีโดยพระสงฆ์ในระดับเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอ (ค) เพิ่มเติมหน้าที่ของหัวหน้าสำนักแม่ชีในการสำรวจ และ จัดทำประชาคมในพื้นที่เพื่อประสานงานในการปฏิบัติงานของสำนักแม่ชีกับชุมชน (ง) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาแม่ชีไทย เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือหรือแก้ไข ปัญหาขององค์กรแม่ชีไทยอย่างยั่งยืน (สุขสันต์ จันทะโชโต, 2549)

2. การประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยทุกด้าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาได้ให้ความเห็นในเรื่องหลักสูตร พบว่ามีประเด็นปัญหาการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี การมีพัฒนาการทางความคิดหลังการจัดหลักสูตรอย่างไรให้สอดคล้อง 4.0 และเหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี และไม่

ผิพระวินัย รวมทั้งการสอนอย่างไรให้เด็กคิดเป็น มีทักษะทางด้านความคิด และการแก้ปัญหา และได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้ เพิ่มหลักการคิดด้านโยนิโสมนสิการเพื่อเป็นการฝึก การคิดอย่างมีเหตุมีผลประกอบการเรียนรู้ มีการเรียนความรู้คู่คุณธรรม หลักสูตรที่เป็นรูปธรรม และผู้เรียนสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรีและการฝึกทักษะการแก้ปัญหา สังคม ไกลตัวผู้เรียน และนำเสนอสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรี หลักสูตรต้อง ทันสมัยและสามารถบูรณาการสอดคล้องกับหลักคุณธรรม ประเพณีและวัฒนธรรม ต้อง ทันสมัยและสามารถบูรณาการและไม่ผิดหลักพระวินัย นอกจากนั้นจะพบว่า งานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับแม่ชีไทยส่วนมากเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเรื่องสถานภาพและบทบาทของแม่ชี ซึ่งใน เรื่องสถานภาพนั้นส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าไม่มี ความชัดเจน คือแม่ชีนั้นจะเป็นนักบวชหรือเป็น เพียงผู้ครองเรือน ในขณะที่การศึกษา อีกส่วนมุ่งเน้นไปที่บทบาทของแม่ชี ทำให้เราเห็นภาพ บทบาทและหน้าที่หนึ่งที่เกื้อกูล สังคมของแม่ชีในปัจจุบัน ได้แก่ บทบาทเรื่องการสั่งสอน การให้การศึกษาทั้งทางโลกและ ทางธรรม การสงเคราะห์เด็กผู้หญิง การพัฒนาอาชีพและ พัฒนาชนบท จึงถือได้ว่าแม่ชีเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคม ทั้งในเรื่องการศึกษา การ ส่งเสริมจริยธรรม รวมทั้งบทบาท ของแม่ชีที่อยู่ในวัดต่าง ๆ (เจตน์ ต้นติวณิชานนท์, 2560) ซึ่งในงานวิจัยของ ญัฐหทัย ฉัตรทินวัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สถานภาพของแม่ชี : กรณีศึกษา แม่ชีวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพฯ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แม่ชีมีหลายรูปแบบคือ แม่ ชีธรรมกาย แม่ชีผู้บริหารการศึกษา แม่ชีโรงครัว และแม่ชีศาลา สถานภาพของแม่ชีแต่ละแบบ เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การปฏิบัติธรรม ผสมผสานกับการเลือกศึกษา ปรียัติธรรมภายในวัด และปรียัติสามัญระดับมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า แม่ชีธรรมกายและแม่ชี ผู้บริหารมีสถานภาพเป็นแม่ชีผู้นำ โดยแม่ชีธรรมกายมีบทบาทในด้านการอบรมธรรมะ ให้ คำแนะนำปรึกษา สามารถก่อตั้งองค์กรบริหารที่ประสบผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งและเป็น ผู้บริหารสถาบันแม่ชีไทย ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดีเด่น ระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างและบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจำนวนมาก แม่ชีผู้บริหารมีสถานภาพเป็นอาจารย์ และผู้บริหารมหาปชาบดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งแรก ของแม่ชี สำหรับแม่ชีโรงครัวและแม่ชีศาลา สถานภาพเป็นแม่ชีสนับสนุน มีหน้าที่หลักในการ ทำครัว ดูแลความเรียบร้อยและทำความสะอาด (ญัฐหทัย ฉัตรทินวัฒน์, 2552) และการศึกษา ของ แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม ศึกษาเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนนักบวชหญิงใน สังคมไทย ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนนักบวชหญิงในสังคมไทย พบว่า ในด้าน การศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนทั้งปรียัติและปฏิบัติควบคู่กัน สิ่งที่ทำให้หนักหนามากที่สุดคือ การเจริญวิปัสสนา สอนการรักษาความสะอาดร่างกาย สอนเรื่องการตัดเล็บ การล้างห้องน้ำ การทำความสะอาดที่อยู่อาศัย สอนวิธีการถนอมอาหาร การปรุงอาหาร การอบรมเยาวชน การปลูกพืชไว้ปรุงอาหาร (แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, 2561) และในงานวิจัยของ ปาริชาติ สุวรรณบุบผา ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจในงานวิจัยเรื่อง “แม่ชีกับภารกิจทางการศึกษาใน

ประเทศไทย” ว่าถ้าพิจารณาถึงภาพรวมของภารกิจทางการศึกษาของแม่ชีไทยในปัจจุบันแล้ว ถือว่า แม่ชีเป็นพนักงานหนักโดยสังคมไม่ได้รับทราบว่า แม่ชีได้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา การศึกษา และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ทั้งที่การยอมรับนับถือจากสังคม ความสามารถทางการศึกษามีอยู่ในขีดจำกัด เนื่องมาจากปัญหาสถานภาพที่ไม่แน่นอน แม่ชีจึงได้ขาด “สิทธิ” ในการที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการของรัฐ เช่นที่ พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่และมีการกิจเดียวกันได้รับ (ปาริชาติ สุวรรณบุบผา, 2545)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาองค์ประกอบและประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ซึ่งผลการศึกษามีความเห็นด้วยกับองค์ประกอบหลักของการวิจัย ได้แก่ ด้านระบบการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนา และผลการประเมินความคิดเห็นต่อรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นว่าเหมาะสมมาก ในส่วนการสนทนากลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) ควรให้มีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับนักบวชหญิงให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมต่อไป และ 2) ควรให้มีการศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจตน์ ตันติวณิชชานนท์. (2560). แม่ชี: สำนวนงานวิจัยเบื้องต้นในประเทศไทย. วารสารภาษาศาสนา และวัฒนธรรม, 6(2), 141-163.
- ณัฐหทัย ฉัตรทินวัฒน์. (2552). สถานภาพของแม่ชี: กรณีศึกษาแม่ชีวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสตรีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธาดา รัชกิจ. (2562). การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2563 จาก th.hrnote.asia/orgdevelopment/190114-th-talentmanagement/
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). สถิติเพื่อการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ปาริชาติ สุวรรณบุบผา. (2545). แม่ชีกับภารกิจทางการศึกษาในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- พระมหาเต็ม โทบุรี. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมใน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภิกษุณีธรรมนันทา. (2553). บัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ไทยธิเบต.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม. (2561). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนนักบวชหญิงในสังคมไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(2), 17-28.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2559). การศึกษาทางเลือก: หลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นความ แตกต่างระหว่างบุคคล. วารสารวิชาการฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2), 1188-1206.
- สมาคมสถาบันแม่ชีไทย. (2562). สถิติแม่ชีในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสถาบัน แม่ชีไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). การจัดการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุขสันต์ จันทะโชโต. (2549). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติคณะแม่ชีไทย : กรณีศึกษาการพัฒนาองค์การและการพัฒนาสถานภาพแม่ชีไทยในมิติของ พระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขา พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเมธ หงส์นาค. (2560). การศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.thairat.co.th>
- Adachi, K. (2010). Leading with a Noble Mission: The Dynamic Leadership of Maechee Sansanee Shtirasuta. In Ph. D. Dissertation. University of Minnesota.
- Booker & Mitchell. (2011). Patterns in Recidivism and Discretionary Placement in Disciplinary Alternative Education: The Impact of Gender, Ethnicity, Age and Special Education Status. Education and Treatment of Children, 34(2), 193-208.
- Cronbach, L. J. (1960). Essential of Psychological Testing. New York: Harper & Row.
- Ferguson, G. A. (1981). Statistical Analysis in Psychology and Education. (5 th. ed). Tokyom: Mc Graw-Hill Book Company.
- Junvith, P. & Tunmuntong, S. (2012). Revamping Thai Education System: Quality for All editors. Thailand Development Research Institute, 27(2), 3-12.